

Oslo 30. januar 2019

Klima- og miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

Innspill til ny kulturminnemelding

Forbundet KYSTEN er en frivillig kulturvernorganisasjon med 10 500 medlemmer fordelt på 125 lokale kystlag. Under mottoet «Vern gjennom bruk» jobber vi for å ta vare på gamle båter og bygninger, kultur og håndverkstradisjoner knyttet til kysten. Forbundet KYSTEN er akkreditert som rådgivende organisasjon for UNESCO på områdene kystkultur og fartøyvern. Det gjør at en kulturminnemelding er viktig for vår aktivitet og vårt fokus på kulturminner langs kysten.

Forbundet KYSTEN mener

- Vern av kulturarv krever en nasjonal, overordnet strategi og politikk som ikke må bli svekket, men heller styrkes av regionaliseringen
- Lage et verdiprogram som drøfter strategier for å sikre historiske kvaliteter og praktisk ivaretar kulturminner i kystsonen og i kystlandskapet med henblikk på sektorovergripende forvaltning
- Samordne departementene for å styrke kulturminneforvaltningen
- Kompetansen må styrkes innen kulturvernet på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å kunne ivareta den faglige kompetansen innen kulturvernet
- Støtteordninger må ivareta de nasjonale organisasjonenes evne til å igangsette nasjonale tiltak og styrke lokal aktivitet
- Frivillighet er bærebjelken innen kulturvernsektoren og må ivaretas og styrkes gjennom tiltak som gjør deres innsats enklere.

Kystkultur og fartøyvern

Forbundet KYSTEN representerer det frivillige kulturminnevernet, som utgjør ryggraden i feltet kystkultur og fartøyvern. I den forrige stortingsmelding «Fortid former fremtid» ble kystkultur og fartøyvern trukket fram som områder der det trengtes en spesiell oppmerksomhet. Det var tatt vare på få kulturminner som kunne defineres som kystkultur og meldingen konkluderte med at det måtte spesiell innsats til for å gi området sin rettmessige plass i historiefortellingen. Det er et stort etterslep på istandsetting av vernede og fredete fartøy og det treng en innsats for å ta igjen etterslepet.

Forbundet KYSTEN mener at kystkultur og fartøyvern fremdeles trenger spesiell oppmerksomhet og mener at en ny kulturminnemelding må ta det innover seg og legge opp

til at det blir et eget program som tar for seg kystkultur. Fartøyvern må styrkes gjennom en ny verneplan for fartøyer som er på trappene. En av grunnene til at det fortsatt må holdes fokus på kystkultur og fartøyvern, er at kulturminner langs kysten er mer utsatt for vær og vind og vil forringes enda hurtigere på grunn av klimaendringer.

Synet på hva som er kulturminner er under endring. Det er også måten vi forholder oss til kulturminner på. Der det tidligere var eksperter som kom og definerte hva som var verdt å ta vare på, så er det lokalsamfunnet og den enkelte som skal definere hva som er deres kulturminner. Dette slår Farokonvensjonen fast og Norge har ratifisert innholdet i den og forpliktet seg til å følge opp innholdet i den. Norge har også ratifisert UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven. Der blir den immaterielle kulturarven fremhevet som vel så viktig som den materielle kulturarven. For oss er det ikke noe skille mellom å ta vare på håndverket og den kunnskap som ligger i å bygge en båt eller et hus, og selve gjenstanden som i dag utgjør det fysiske kulturminnet.

Bruk av kulturminner gir en unik mulighet til formidling og opprettholder en forståelse for kunnskap, kultur og historie. **Vern gjennom bruk** er blitt en allment akseptert måte å ta vare på kulturminner og det fordrer nye måter å tenke kulturvern på. Det må avspeile seg i en ny kulturminnemelding. Fremtidens kulturvern må ha en helhetlig tenkning av materiell og immateriell kulturarv. Et fartøy som objekt har ingen verdi hvis man ikke kjenner til historien om menneskene rundt, håndverk- og byggeteknikker, kunnskap om seiling osv. Slik er det på de fleste områdene at man ikke kan ta tingene ut av sin sammenheng. Vi mener at dette kan ha stort potensiale i kulturbasert turisme og stedsutvikling, da folks søken etter det unike og opprinnelige gir muligheter for verdiskaping.

Frivillighet

Kulturvernet er avhengig av et frivillig apparat rundt fartøyene og bygningene som tas vare på. Frivillighetens natur er nettopp at den er frivillig, det vil si at den ikke er statisk og fast. Det er derfor viktig at det offentlige ser den frivillige sektors egenverdi og legger til rette for at grunnlaget for frivilligheten opprettholdes og styrkes. Dette må gjøres gjennom tilskuddsordninger, momsfratak, tilpasning av regelverk, enklere sertifisering, kurs.

Forskning og utdanning

Det er forsket lite på kulturminner langs kysten og det finnes ingen fullstendig oversikt over hvilke kulturminner som er tatt vare på og hva som kan gå tapt i nær framtid. Det trengs mer kunnskap rundt vår kystkultur og det må lages forskningsprogrammer som ser på utfordringer knyttet til bevaring av båter og bygninger langs kysten, rekruttering til de håndverk som det vil være behov for og fremtidig benyttelse av vår maritime kulturarv som grunnlag for verdiskaping. Det må også forskes mer på de miljømessige konsekvenser på

kulturminnene langs kysten. Endringer i klimaet vil spesielt ramme utsatte strøk på kysten og dette må vi ta høyde for fremover.

Man trenger folk med kompetanse for å møte framtidens utfordringer innen kulturvernet. Stortingsmeldingen må ta for seg de behov det vil være for utdanning av håndverkere på alle nivåer innen skoleverket og sørge for at muligheten for de som ønsker å ta håndverksutdanning er tilstede. Studieforbundene er viktige aktører for å ha en bredde i kunnskapen innen kulturvernet og de nye endringsforslagene som er kommet i den forbindelse, må ses opp mot den betydning studieforbundene har for kunnskapsformidling og opplæring innen kulturarvfeltet.

Sektoransvaret

Sektoransvaret er et bærende prinsipp innen statsforvaltningen, men vi erfarer at det ikke alltid fungerer som det bør. Kulturminnemeldingen må sørge for at alle statlige sektorer tar ansvar for å ivareta kulturverdiene innen sin sektor. Fyrene er et godt eksempel på kulturminner som er i statlig eie og som trenger sårt oppfølging. Det samme gjelder havnene som er utsatt for stort utbyggingspress og andre endringsprosesser.

Fyreieendommene er i hovedsak i offentlig eie gjennom Kystverket etter at de ikke lenger brukes til sitt opprinnelige formål, og det er et mål at de skal være allment tilgjengelige. Forbundet KYSTEN er bekymret for etterslepet på istandsettelsen av de fredete fyrene til et akseptabelt vedlikeholdsnivå. Kystverket har fått Multiconcult til å lage en kartlegging av fyrbygninger i 2016. Der har de vurdert teknisk tilstand og teknisk oppgraderingsbehov for fyrstasjonene og konklusjonen er at det er et etterslep på istandsettelse på rundt kr. 255 millioner for de fredete fyrstasjonene. Det er fordelt på kr. 73 millioner til «Må-tiltak» som ifølge Multiconcult må gjøres inne fem år, og «bør-tiltak» som må gjøres innen 6-10 år er på kr. 182 millioner.

Det skjer en stor transformasjon av Norske havner der store arealer blir utbygget til næring og boliger. Havnene endrer karakter fra å være en viktig del av den maritime infrastruktur til å bli byutviklingsområder. Kaier, sjøhus og annen bebyggelse og infrastruktur på land er viktige deler av den historiske sammenhengen til fartøyene og en viktig del av vår kystkultur. De flytende kulturminnene som fartøyene representerer trenger kaiplass og den rammen som de har fungert innenfor da de var i aktiv bruk. Det er mange sektorer som er involvert i havnene og det trengs en sektorovergripende forvaltning for å sikre de historiske verdiene og kvalitetene som ligger i kystsonen og i kystlandskapet som havnene er en del av.

Fremme bærekraft

Gjenbruk er godt miljøvern. Det å i enda større utstrekning fylle eksisterende bygninger med

ny bruk er et ledd i en bærekraftig utvikling der kulturvern og det øvrige miljøvernet går hånd i hånd. Vi mener at også håndverksferdigheter og materialkunnskap er del av «verktøykassa» vi vil trenge for det grønne skiftet som nå er i gang.

Samisk og minoritetenes kulturarv

Forbundet KYSTEN ønsker at den sjøsamiske kystkulturen får spesielt fokus fordi vi mener at den lenge har vært neglisjert og underkommunisert.

Målbare og realistiske målsettinger

En stortingsmelding skal ha en prinsipiell og oversiktlig karakter og skal stake ut kursen for fremtidig forvaltning av våre kulturminner. Det går ofte på bekostning av konkret definerte mål som det er lett og forholde seg til og måle myndighetenes oppfølging av de forpliktelser som ligger i en stortingsmelding. Forbundet KYSTEN mener av den grunn at stortingsmeldingen skal følges opp av handlingsplaner med konkrete mål. Det ble gjort i forbindelse med Stortingsmeldingen om friluftsliv, og må følges opp på samme måte i den nye kulturminnemeldingen.

Kulturminneloven

Det bør være en målsetting å gjennomgå kulturminneloven for å se om den tilfredsstillende de krav man i dag har til et godt fungerende lovverk. Det er spesielt viktig å se om det er mulig å få en form for lovbeskyttelse av de «løse kulturminner», som i dag ikke er omfattet av noen form for vern. Det samme gjelder rullende kulturminner som er viktige bidrag til vår historie.

Vi håper at Forbundet KYSTENs innspill til kulturminnemeldingen blir tatt med videre i arbeidet som departementet har med kulturminnemeldingen og ønsker dere lykke til med skrivingen!

Vennlig hilsen
Forbundet KYSTEN

Per Hillesund
Generalsekretær